

***Mała Apokalipsa* Tadeusza Konwickiego – książką o PRL**

1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Uczeń:

- zna twórczość literacką i filmową Tadeusza Konwickiego,
- zna pojęcia: *nowomowa*, *antyutopia*,
- utrwala wiadomości dotyczące historii PRL-u,
- wymienia wydarzenia historyczne poprzedzające akcję *Małej Apokalipsy*: Marzec 1968, Grudzień 1970, data zawiązania się KOR-u, Czerwiec 1976, data pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski, data powstania „Solidarności”,
- podaje przykłady literatury „drugiego obiegu”,
- poznaje realia epoki PRL-u: wygląd miasta, sytuację obywateli, pozycję sztuki, rolę partii.

ii. b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- określić stosunek Tadeusza Konwickiego do sytuacji w PRL-u,
- komentować treść utworu,
- scharakteryzować sposób przedstawienia sytuacji w PRL-u,
- gromadzić cytaty i używać ich do zobrazowania wypowiedzi.

2. Metoda i forma pracy

Wykład, ćwiczenia analityczne z tekstem *Małej Apokalipsy*, dyskusja, nauczanie sytuacyjne, praca w grupach

3. Środki dydaktyczne

Egzemplarze *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego

4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

Wykład: krótka informacja o autorze. Wskazanie charakterystycznych motywów jego twórczości:

- bohater – *Everyman*, człowiek chory na amnezję,
- autobiografizm,
- pejzaż – krajobraz litewski zapamiętany z lat dzieciństwa jako punkt centralny prywatnej mitologii Tadeusza Konwickiego,

- poetyka – mieszanie planów czasowych, stylów narracji z dominującym „głosem gadanym”.

ii. b) Faza realizacyjna

1. *Mała Apokalipsa* wobec rzeczywistości PRL:

a) Dlaczego pierwsze wydanie książki (1979 r.) miało miejsce w obiegu nieoficjalnym, podziemnym?

- Odpowiedzi uczniów.

- Dopowiedzenie nauczyciela: Książka ujawniała prawdę o PRL. W *Słowniku biblijnym* Hugolina O. Langkammera czytamy: „Apokalipsa – gr. *apokalypso*: ujawnić, objawić sprawy ukryte, nieznanne; rodzaj literacki uprawiany w literaturze judaistycznej, zwłaszcza w II w. p.n.e., także w Starym Testamencie związany z trudnymi okresami w życiu Narodu Wybranego: zagrożenia politycznego i społecznego; cel pedagogiczny: uwypuklenie myśli o ostatecznym zwycięstwie Boga nad wrogiem i złem”.

b) Jakie wydarzenia poprzedziły wydanie *Małej Apokalipsy*?

- Odpowiedzi uczniów.

- Dopowiedzenie nauczyciela: Marzec 1968; Grudzień 1970; list piętnastu polskich intelektualistów w sprawie Polaków zamieszkujących w ZSRR skierowany do władz w grudniu 1973 r.; powstanie w maju 1976 r. Polskiego Porozumienia Niepodległościowego; Czerwiec 1976; powstanie KOR-u w 1976; akt solidarności KOR z czechosłowacką „Kartą 77”; powstanie w 1978 r. Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; 1979 r. – pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski; 1980 – powstanie „Solidarności”.

c) Proszę wskazać przykłady wydań „drugiego obiegu” w literaturze oraz w sztuce scenicznej i filmowej.

2. Praca w grupach. Na polecenie nauczyciela uczniowie gromadzą cytaty oraz własne komentarze do obrazu PRL w powieści, według zagadnień: miasto, ludzie, atmosfera, sztuka, władza.

a) Miasto:

- W jakim stanie jest miasto – państwo?
- Jaki etap osiągnął ustrój?
- Jak wygląda ów „zbudowany socjalizm”?
- W jakim stanie jest infrastruktura miasta – państwa?
- Podaj przykłady jego fizycznego rozpadu.

b) Ludzie:

- Jak żyje obywatel PRL?
- Jak wygląda życie codzienne przeciętnego człowieka?
- Co piją członkowie wszystkich sfer?
- Jaki jest stan ducha społeczeństwa?
- Co jest następstwem utraty ideałów i wartości?

- Jaka jest sytuacja dawnych bohaterów?
- Jakim językiem mówią ludzie PRL? Wskazanie na zjawisko nowomowy.
- Jak mówią dygnitarze, a jak artyści i literaci?
- Jaki jest język propagandy?
- Jak mówią ludzie ulicy?
- Jaki jest stosunek społeczeństwa do książek?
- Co obywatele czytają i dlaczego?

iii. c) Faza podsumowująca

Dyskusja podsumowująca na temat sposobu przekazania przez Konwickiego prawdy o sytuacji Warszawy i jej mieszkańców w dobie PRL-u.

5. Bibliografia

1. Konwicki T., *Mała Apokalipsa*, Wyd. Alfa, Warszawa 1988.
2. Langkammer H. O., *Słownik biblijny*, Księgarnia Św. Jacka, Katowice 1989.

6. Załączniki

i. a) Zadanie domowe

1. Przygotujcie fragmenty powieści ukazujące atmosferę panującą w Warszawie, pozycję sztuki i władzy w Polsce doby PRL-u.
2. Zapoznajcie się z definicją *groteski* i *karykatury* w *Słowniku terminów literackich*.
3. Zastanówcie się nad sposobami realizacji poetyki groteski przez polskich twórców XX wieku.
4. Przygotujcie się do dyskusji podsumowującej obraz rzeczywistości PRL.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz lekcji dla klasy III; cykl pięciu lekcji poświęconych analizie *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego (lekcja 1.)